

โครงการกิจกรรมนำชีวิตด้วยวิถีทางศาสนา

วัน/เวลา/สถานที่

๑) วันศุกร์ที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุม ๔๐๒-๔๐๓ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา (สว.)

๒) วันพุธที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ นาฬิกา ณ ห้องสัมมนา B1-1 ชั้น B๑ อาคารรัฐสภา

วัตถุประสงค์: ส่งเสริมให้บุคลากรของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภานำหลักธรรมทางศาสนาพุทธมาปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล และส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นข้าราชการที่ดีของแผ่นดิน

กลุ่มเป้าหมาย: บุคลากรของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาจำนวน ๒๐๐ คน ดังนี้

๑) วันศุกร์ที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุม ๔๐๒-๔๐๓ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา (สว.) จำนวน ๑๐๐ คน (มีผู้เข้าร่วม ๑๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐)

๒) วันพุธที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ นาฬิกา ณ ห้องสัมมนา B1-1 ชั้น B๑ อาคารรัฐสภา จำนวน ๑๐๐ คน (มีผู้เข้าร่วม ๑๕๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐)

รูปแบบกิจกรรม: เป็นการบรรยายธรรม ดังนี้

๑) รับฟังการบรรยายธรรมในหัวข้อ “**หลักธรรมกับการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน**”

เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุม ๔๐๒-๔๐๓ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา (สว.)

๒) รับฟังการบรรยายธรรมในหัวข้อ “**การเป็นข้าราชการที่ดีของแผ่นดิน**” เมื่อวันพุธที่ ๒๕

มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ นาฬิกา ณ ห้องสัมมนา B1-1 ชั้น B๑ อาคารรัฐสภา

วิทยากรโดย พระเทพปฏิภาณวาที ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร

โดยสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๑) หัวข้อ “**หลักธรรมกับการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน**” เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุม ๔๐๒-๔๐๓ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา (สว.)

การทำงานที่จะทำให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ มากมาย แต่สิ่งที่สำคัญและขาดไม่ได้คือ “คุณธรรม” สำหรับผู้บริหารในการบริหารงานต้องมีการส่งเสริมผู้ปฏิบัติงานให้ได้ใช้ศักยภาพที่มีในการทำงานอย่างเต็มที่ มีความยุติธรรม ความเป็นหลักธรรม เช่น สังคหวัตถุ ๔ และ พรหมวิหาร ๔ สำหรับหลักธรรมสำหรับคนทำงานที่ควรมี เรียกว่า อิทธิบาท ๔ หลักแห่งความสำเร็จโดยบุคคลจำนวนมากที่ทำงานแล้วไม่ประสบความสำเร็จและทำงานแล้วไม่มีประสิทธิภาพ เพราะสิ่งที่ขาดไปนั้น คือการนำหลักธรรมมาใช้สนับสนุนในการทำงาน ซึ่งหลักธรรมที่เกี่ยวกับการทำงานในพระพุทธศาสนา หลักธรรมนี้เป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน ในขณะที่เดียวกันการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามแนวพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ปฏิบัติตาม “หลักอิทธิบาท ๔” ซึ่งแปลว่า หลักพื้นฐานแห่งความสำเร็จหรือทางสู่ความสำเร็จ ซึ่งความสุขในการทำงานตามหลักพุทธธรรมอิทธิบาท ๔ ธรรมะในงานกับธรรมะในใจนั้นไม่ได้แยกจากกันเลย เราจะเอาธรรมะมาใส่ในงานได้ก็ต่อเมื่อเรามีธรรมะอยู่ในใจเป็นต้นทุนอยู่ก่อน ขณะเดียวกันเมื่อใส่ธรรมะเข้าไปในงานให้ธรรมะกลมกลืนไปกับวิธีทำงานและให้ธรรมะซึมซับไปในความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานให้เจริญงอกงาม และทำให้เรามีความสุขกับการทำงาน

หลักอิทธิบาท ๔ หมายถึง คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายหรือหนทางแห่งการดำเนินชีวิตไปสู่ความสำเร็จ ความถูกต้อง และการเข้าถึงประโยชน์นอกจากนี้อิทธิบาท ๔ ยังเป็นธรรมอนุโลมได้ว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่การงานของบุคคล มี ๔ ประการ คือ ๑) ฉันทะ คือ ความรัก ความชอบ ความพอใจ ความสนใจในสิ่งที่กระทำหรือหมายถึงการมีความรักและความ รับผิดชอบต่องานต่อหน้าที่ของตน กล่าวคือ ต้องมาทำงานให้ตรงต่อเวลาอย่างสม่ำเสมอ การทำงานที่ตนเองรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ ความต้องการที่จะทำใฝ่ใจรักทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาที่จะทำใฝ่ใจได้ผลดียิ่งขึ้นไป ๒) วิริยะ คือ ความเพียร ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วย ความพยายามเข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้งจัดเป็นการฝึกหัดอบรมตนเองให้มีศักยภาพใน การทำงานที่มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้นไปเป็นขั้นหรือเป็นระดับไป ๓) จิตตะคือ ความคิดมุ่งไป ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำอย่างมั่นคง ๔) วิมังสาคือ ความไตร่ตรอง หมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญ ตรวจสอบหาเหตุตรวจสอบ ข้อที่ยกย่องในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คิดค้น วิธีแก้ไขปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ การทำงานให้สำเร็จและมีความสุขคนทุกคนย่อมต้องการทำงานให้สำเร็จ หากทำงานให้สำเร็จไม่ได้การทำงานจะเต็มไปด้วยความทุกข์ทรมานทั้งกายและใจ คนที่จะสามารถทำงานให้ประสบความสำเร็จและมีความสุขในการทำงานนั้นควรยึดหลักธรรมะ ๔ ข้อดังกล่าวข้างต้น

ในส่วนของหัวใจของการบริหารสำหรับผู้บริหารหรือผู้ใหญ่เชิงพุทธที่สำคัญที่สุด คือ “**พรหมวิหาร 4**” ประกอบด้วย เมตตา ต้องมีความเมตตา ความปรารถนาดีไม่ตรีจิต กรุณา ต้องมีความสงสาร ช่วยเหลือเกื้อกูล

มุฑิตา พลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี อุเบกขา การวางเฉย วางใจเป็นกลาง นี่คือหลักธรรมประจำใจ ที่จะช่วยให้เรา ดำรงชีวิตและบริหารงานได้อย่างที่ประเสริฐและบริสุทธิ์ ซึ่งสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา มีคำว่า “วุฒิสภา” ซึ่ง หมายถึง การมีวัยวุฒิ มีอายุ เจริญเรื่องอายุ นั่นคือ การเป็นผู้ใหญ่ การเป็นผู้ใหญ่นั้นเอง และการเป็นผู้ใหญ่ที่ดั่งนั้น ประกอบไปด้วยคุณสมบัติ ดังนี้

เป็นผู้ใหญ่ ใจดีมีกรุณย์	เป็นผู้ใหญ่ ใจบุญพระคุณยิ่ง
เป็นผู้ใหญ่ ใจกว้างอย่างน้ำปิง	เป็นผู้ใหญ่ ใจจริงยิ่งดีใจ
เป็นผู้ใหญ่ ใจหนักหลักขณะ	เป็นผู้ใหญ่ ใจพระประเสริฐใหม่
เป็นผู้ใหญ่ ใจเย็นยิ่งเห็นใจ	เป็นผู้ใหญ่ ใจใฝ่ยิ่งใหญ่เอย

หมายถึง เป็นผู้ใหญ่ควรยิ้มแย้มยิ้มแฉ่งและใจดีมีกรุณย์ เป็นผู้ใหญ่ควรใจบุญจะมีพระคุณยิ่ง ควรมีการ ทำบุญทำทาน เป็นผู้ใหญ่ควรใจกว้างเป็นเมืองแมนน้ำ ให้ดูเป็นที่เย็นใจ (อย่าเป็นศาลยุติธรรม ให้เป็นศาลเจ้า) มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นผู้ใหญ่ควรมีความจริงใจ มีความหนักแน่น มีใจที่เป็นพระธรรม และมีความใจเย็น วางใจ เป็นกลางนั่นเอง

หลักธรรมในการบริหารคนที่สำคัญอย่างต่อมา คือ **สังคหวัตถุ** ซึ่งเป็นธรรมะที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ บุคคลและประสานหมู่คณะหรือหมู่ชนได้ สังคหวัตถุ มี 4 อย่าง ได้แก่ **ทาน** การให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ แบ่งปัน ไม่ว่าจะด้วยสิ่งของเงินทอง รวมถึงการให้ความรู้คำแนะนำสั่งสอนที่ดี **ปิยวาจา** วาจาต้องเป็นที่รัก คือ กล่าววาจาที่สุภาพไพเราะอ่อนหวาน สมานสามัคคี ใช้คำพูดดีๆ **อัตถจริยา** การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวาย ช่วยเหลือกิจการ ตลอดจนการช่วยเหลือและแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม **สมานัตตตา** ความมีตนเสมอ คือเสมอต้นเสมอปลาย วางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมนั้นๆ

ภาวะผู้นำบางทีเป็นสิ่งที่เราพิจารณาเอาเองได้เหมือนว่าเป็นปริศนาสอนให้เราคิด เช่น เราสามารถเห็น ได้จากพระประธานในพระวิหารในพระอุโบสถที่มีความมั่นคง จงลองพิจารณาศึกษาพระประธาน เพราะพระ ประธานเป็นปริศนาของผู้นำที่มั่นคง มีคนกราบไหว้ ปริศนาผู้นำอันเกิดจากพระประธาน ประกอบไปด้วย สິณกิเลส เกศแหลม ตาตุ หูยาน นังน่าน ไม่ขานตอบ ยิ้มปลอบประโลมใจ ตัดสินใจด้วยความยุติธรรม

สິณกิเลส พระพุทธรูปนั่งอยู่บนดอกบัว คือ สິณกิเลส หมายถึง พระบริสุทธิ์คุณ และผู้นำพึงทำกิเลสให้เบาบาง **เกศแหลม** หมายถึง พรปัญญาของคุณของพระพุทธเจ้า ผู้นำต้องมีสติปัญญาที่มีความคิด มีหนทางไป มีหนทางรอด **ตาตุ** ไม่กะพริบตา ผู้นำจะต้องตรวจตราดูคนดูทุกสิ่งทุกอย่างให้ละเอียดถี่ถ้วน โดยต้องไม่กะพริบตา และ ต้องมีหุมีตาแทนตัวเองมากๆ

หูยาน หมายความว่า มีวิจารณ์ญาณในการไตร่ตรอง

นังน่าน ไม่เบื่อหน่ายในสิ่งที่ตัวเองเป็นอยู่ ณ ขณะนั้น ๆ

ไม่ขานตอบ บางเรื่องไม่ควรพูดก็ไม่ต้องพูด พระประธานไม่พูดเรื่องของใคร ผู้นำจะต้องไม่ชอบพูดเรื่องของใคร

ยิ้มปลอบประโลมใจ พระประธานยิ้มปลอบใจ ยิ้มประโลมใจ ผู้นำทั้งหลายในทุกระดับควรจะยิ้มปลอบใจ

เมื่อเขามีทุกข์ ยิ้มประโลมใจเมื่อเขามีสุข

ตัดสินใจด้วยความยุติธรรม หมายความว่า จะต้องให้ความเป็นธรรมในทุกกรณี

สรุปความได้ว่า หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการทำงานให้สำเร็จและมีความสุขของบุคคลนั้น ประกอบด้วย คุณธรรม ๔ ประการที่เป็นฐานนำไปสู่ความสำเร็จ คือ อิทธิบาท ๔ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา เป็นหลักธรรมเกื้อหนุนกันและมักมาด้วยกัน การนำหลักอิทธิบาททั้ง ๔ ประการนี้มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานนั้นย่อมมีการชักนำหลักธรรมเด่น ๆ ในแต่ละข้อให้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอันจะนำไปสู่ การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงานตลอดทั้งเป็นประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่ต่อองค์กรในด้านการพัฒนา บุคลากรในองค์กรด้านขีดความสามารถในการปฏิบัติงานซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของพระธรรมปิฎกในการ สร้างสมาธิตามหลักอิทธิบาทเพื่อทำจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้เป็นอารมณ์ของจิตแล้วปลุกเร้าระดม ฉันทะ วิริยะ จิตตะหรือวิมังสา เข้านำหนุนสมาธิก็เกิดขึ้นและมีกำลังแข็งแกร่ง ช่วยให้งานอย่างมีความสุขและบรรลุผลสำเร็จ ด้วยดี อันจะนำไปสู่การสร้างความสุขสบายกายใจและการปฏิบัติงานที่ได้ผลดีตามวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงาน และการเป็นผู้นำและผู้ใหญ่ที่ดีนั้น ควรมีหลักธรรม “พรหมวิหาร ๔” ต้องมีทั้ง เมตตา กรุณา ให้ความช่วยเหลือ สอนผู้น้อย ให้เรียนรู้ที่จะอยู่ได้ด้วยตนเอง มีมุทิตา ปลอຍให้เขาเติบโตได้ไม่เข้าการแทรกแซง และอุเบกขา รู้จัก ความพอดี ปลอຍวาง ฝึกจิตให้พอเพียงในสิ่งที่มีที่เป็นนี้คือ หลักธรรมประจำใจ ที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตและ บริหารงานได้อย่างที่ประเสริฐและบริสุทธิ์ และ “สังคหวัตถุ ๔” ซึ่งเป็นธรรมะที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคล และประสานหมู่คณะหรือหมู่ชนได้ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา

๒) หัวข้อ “การเป็นข้าราชการที่ดีของแผ่นดิน” เมื่อวันพุธที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ นาฬิกา ณ ห้องสัมมนา B1-1 ชั้น B๑ อาคารรัฐสภา

ข้าราชการ แปลว่า ผู้ทำงานต่างพระเนตร พระกรรณ พระมหากษัตริย์ ในการให้บริการดูแลประชาชน ถ้าข้าราชการทุกคนเข้าใจความหมายของคำว่า ข้าราชการเป็นอย่างดี เราจะไม่กล้าทำอะไรโดยขาดความรับผิดชอบ และถ้าข้าราชการทุกคนตระหนักว่าตนเองเป็นใคร ต่างก็จะกระทำในหน้าที่ของตนอย่างดีที่สุด สุดความสามารถและนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ซึ่งข้าราชการที่ดีควรมุ่งมั่นปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด ด้วยหัวใจที่รักประชาชนเพื่อประชาชน เพื่อมุ่งให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน สังคม และประเทศชาติ

ข้าราชการต้องมีคุณธรรมจริยธรรมที่ยึดมั่นปฏิบัติสำหรับข้าราชการ ประกอบด้วยหลักธรรม ๔ ประการ คือ ๑. หลักการครองตน ๒. หลักการครองงาน ๓. หลักการครองคน ๔. หลักธรรมาภิบาล ดังนี้

หลักการครองตนหลักการครองตน ประกอบด้วยหลักธรรมดังต่อไปนี้

๑. เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดี คือ เป็นผู้ที่มีสุขภาพกาย และ สุขภาพจิตที่ดี

๑.๑ มีสุขภาพกายที่ดี คือ เป็นผู้ที่มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีท่วงท่ากิริยา รวมทั้งการแต่งกาย ที่สุภาพ เรียบร้อย ดึงาม สะอาด และดูสง่างามสมฐานะ

๑.๒ มีสุขภาพจิตที่ดี คือ เป็นผู้ที่มีอัธยาศัยใจคอที่งาม เป็นคนดี มีศีลธรรม ได้แก่ ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญาผู้มีศรัทธา หมายถึง เป็นผู้รู้จักศรัทธาบุคคล และข้อปฏิบัติที่ควรศรัทธา ไม่ลุ่มหลง งามภายในที่ตั้งแห่งความลุ่มหลงผู้มีศีล คือ ผู้ที่รู้จักสำรวมระวัง ความประพฤติปฏิบัติ ทางกาย และทางวาจา ให้ เรียบร้อย ดึงาม ไม่ประพฤติเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ซึ่งผู้มีสุตะ คือ ผู้ได้เรียนรู้ทางวิชาการ และได้ศึกษาค้นคว้า

ในวิชาชีพดี ผู้มีจาคะ คือ เป็นผู้ที่มีจิตใจกว้างขวาง ไม่คับแคบ รู้จักเสียสละผู้มีวิริยะ คือ ผู้ขยันหมั่นเพียร ในการประกอบกิจการงานงานอาชีพ และ/หรือในหน้าที่ รับผิดชอบ ผู้มีสติ คือ ผู้รู้จัก ยับยั้ง ชั่งใจ รู้จักคิดไตร่ตรองให้รอบคอบ ก่อนคิด พูด ทำและผู้มีสมาธิ คือ ผู้มีจิตใจตั้งมั่น ช่มกิลีสนิวรรณ์ผู้มีปัญญา คือ ผู้มีปัญญาอันเห็นชอบรอบรู้ทางเจริญ ทางเสื่อมแห่งชีวิต ตามที่เป็นจริง

๒. ผู้มีกัลยาณมิตตธรรม คือ ผู้มีคุณธรรมของมิตรที่ดี ๗ ประการ คือ ๑) เป็นผู้น่ารัก (ปิโย) คือ เป็นผู้ที่มีจิตใจกอบปรีย์เมตตากรุณาพรหมวิหาร ๒) เป็นผู้น่ารักพบปะ (ครุ) คือ เป็นผู้ที่สามารถเอาเป็นที่พึ่งอาศัย เป็นที่พึ่งทางใจ ๓) เป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ น่าเจริญใจ (ภาวนีโย) ด้วยว่า เป็นผู้ที่ได้ฝึกฝนอบรมตนมาดีแล้ว ควร แก่การยอมรับและยกย่องนับถือ เอาเป็นเยี่ยงอย่างได้ ๔) เป็นผู้รู้จักพูดจาโดยมีเหตุผลและหลักการ (วัตตา) รู้จักชี้แจง แนะนำให้ผู้อื่น เข้าใจดี แจ่มแจ้ง เป็นที่ปรึกษาที่ดี ๕) เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำที่ล่วงเกิน วิพากษ์วิจารณ์ ชักถาม หรือขอปรึกษาหารือ ขอ ให้คำแนะนำต่างๆ ได้ (วจนักขโม) ๖) สามารถแถลงชี้แจงเรื่องที่ลึกซึ้ง หรือเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจอย่าง ถูกต้อง และ ตรงประเด็นได้ (คัมภีรญู จะ กะถัง กัตตา) ๗) ไม่ชักนำไปในอฐานะ (โน จัญฐาเน นิโยชะเย) คือไม่ชักนำไปในทางเสื่อม (อบายมุข) หรือ ไปในทางที่เหลวไหลไร้สาระ หรือที่เป็นโทษ เป็นความทุกข์เดือดร้อน

หลักการครองงาน ประกอบด้วยหลักธรรม คือ

อิทธิบาทธรรม ๔ ได้แก่ ๑) ฉันทะ ความรักงาน คือ จะต้องเป็นผู้รักงานที่ตนมีหน้าที่รับผิดชอบอยู่ และทั้งจะต้อง เอาใจใส่กระตือรือร้นในการเรียนรู้งาน และเพิ่มพูนวิชาความรู้ความสามารถในการทำกิจการงาน และมุ่งมั่นที่จะทำงานในหน้าที่รับผิดชอบหรือกิจการงานอาชีพของตนให้สำเร็จเรียบร้อยอยู่เสมอ ๒) วิริยะ ความเพียร คือ จะต้องเป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียร ประกอบด้วยความอดทน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากในการประกอบกิจการงานในหน้าที่หรือในอาชีพของตน จึงจะถึงความสำเร็จ และความเจริญก้าวหน้าได้ ๓) จิตตะ ความเป็นผู้มีใจจดจ่ออยู่กับกิจการงาน ผู้ที่จะทำงานได้สำเร็จด้วยดี มี ประสิทธิภาพนั้น จะต้องเป็นผู้เอาใจใส่ต่อกิจการงานที่ทำ และมุ่งกระทำงานอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะสำเร็จ ไม่ทอดทิ้งหรือวางธุระเสียกลางคัน ไม่เป็นคนจับจด หรือทำงานแบบทำๆ หยุดๆ หัวหน้าหน่วยงานหรือผู้บริหารจะต้องคอยดูแลเอาใจใส่ “ติดตามผลงาน และ/หรือ ตรวจงาน” หน่วยงานต่างๆ ภายในองค์กรของตน เพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัย ตัดสินใจ และสั่งการ ให้กิจการงาน ทุกหน่วยดำเนินตามนโยบายและแผนงาน ให้ถึงความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ๔) วิมังสา ความเป็นผู้รู้จักพิจารณาเหตุสังเกตุผลในการปฏิบัติงานของตนเอง และของผู้น้อยหรือของผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา ว่า ดำเนินไปตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้หรือไม่ ได้ผลสำเร็จ หรือมีความคืบหน้าไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงไร มีอุปสรรคหรือปัญหาที่ควรได้รับการ ปรับปรุงแก้ไขวิธีการทำงาน หรือวิธีการบริหารกิจการงานนั้นให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้อย่างไร ขั้นตอนนี้ เป็นการนำข้อมูลจากจากที่ได้ติดตามประเมินผลงานหรือตรวจงานนั้นแหละมาวิเคราะห์ วิจัย ให้ทราบเหตุผล ของปัญหาหรืออุปสรรคข้อขัดข้องในการทำงาน แล้วพิจารณาแก้ไขปัญหานั้น และปรับปรุงพัฒนาวิธี การทำงานให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จ ให้ถึงความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปได้

หลักการครองคน คือ

เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation) ที่ดี ด้วยคุณธรรม คือ พรหมวิหารธรรม และสังคหวัตถุพรหมวิหารธรรม คุณธรรมเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่ ๔ ประการ (๑) เมตตา คือ ความรัก ปราบปรามที่จะให้ผู้อื่นอยู่ดีมีสุข (๒)

กรุณา คือ ความสงสาร ปราบณาให้ผู้มีทุกข์ เดือดร้อน ให้พ้นทุกข์ (๓) มุทิตา คือ ความพลอยยินดี ที่ผู้อื่นได้ดี ไม่คิดอิจฉาริษยา (๔) อุเบกขา คือ ความวางเฉย ไม่ยินดียินร้ายเมื่อผู้อื่นถึงซึ่งความวิบัติ โดยที่เราช่วย อะไรไม่ได้ ก็ต้องปล่อยวางใจของเราเองด้วยปัญญา ตามพระพุทธพจน์ว่า “สัตว์โลกเป็นไปตามกรรม”

สังคหัตถุธรรม ๔ ประการ คือ (๑) ทาน รู้จักให้ปัน สิ่งของ ของตน แก่ผู้อื่นที่ควรให้ปัน (๒) ปิยวาจา รู้จักเจรจาอ่อนหวาน คือ กล่าวแต่วาจาที่สุภาพอ่อนโยน (๓) อัถถจริยา รู้จักประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น (๔) สมานัตตตา เป็นผู้มีตนเสมอ คือ ไม่ถือตัวเย่อหยิ่ง จองหอง อวดดี คุณธรรมนี้ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่นไว้ได้ และยังความสมัคร สมานสามัคคี ให้เกิดขึ้นระหว่างกันและกันหลักธรรมาภิบาล

หลักธรรมาภิบาล คือ

คุณธรรมของนักปกครองนักบริหารที่ดี (Good Governance) คือ ๑) หลักความถูกต้อง คือ มีการพิจารณาวินิจฉัยปัญหา การทำการตัดสินใจ (Decision Making) และสั่งการ (Command) ด้วยความถูกต้องตามกฎหมายบ้านเมือง และกฎระเบียบข้อบังคับ ขององค์กรที่ออกตามกฎหมาย ถูกต้องตามหลักศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีของสังคม ถูกต้อง ตามนโยบายของผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือ และถูกต้องตรงประเด็น ตามหลักวิชา และได้รับความพึงพอใจ จากคนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ๒) หลักความเหมาะสม คือ รู้จักคิด พุด ทำ กิจการงาน และปฏิบัติงานได้เหมาะสม ถูกกาลละ เทศะ บุคคล สังคม และสถานการณ์ (มีสำปฐิธรรม)

สำปฐิธรรม คือ คุณธรรมของสัตว์บุรุษ คือคนดีมีศีลธรรม มี ๗ ประการ คือ

- ๑) ธรรมัญญาตา รู้จักเหตุ ได้แก่ ปัญญารู้เหตุแห่งทางเจริญ และทางเสื่อม
- ๒) อัถถัญญาตา รู้จักผล ได้แก่ ปัญญารู้ผล ที่เป็นมาแต่เหตุ หรือปัจจัยให้เกิดผลต่างๆ ตามที่เป็นจริง
- ๓) อัถถัญญาตา รู้จักตน คือ รู้ภูมิธรรม ภูมิปัญญา และฐานะของตน ตามที่เป็นจริง แล้ววางตนให้เหมาะสมแก่ฐานะ
- ๔) มัตถัญญาตา รู้จักประมาณตน ปฏิบัติตน วางตน ให้เหมาะสมแก่ฐานะ และรู้จัก ประมาณในการบริโภค ใช้สอยทรัพย์สินที่มีอยู่ และตามมีตามได้
- ๕) กาลัญญาตา รู้จักกาล คือ รู้จักเวลา หรือโอกาสที่ควร และไม่ควรรพุด หรือกระทำ การต่างๆ
- ๖) ปริสญญาตา รู้จักชุมชน ว่ามีอัธยาศัยใจคอ ฐานะความเป็นอยู่ และขนบธรรมเนียม ประเพณีของหมู่ชน ต่างๆ เพื่อให้รู้จักวางตัวให้เหมาะสม
- ๗) บุคคัญญาตา รู้จักบุคคล ว่ามีอัธยาศัยใจคอ มีภูมิธรรม ภูมิปัญญา และมีฐานะอย่างไร เพื่อปฏิบัติตน หรือวางตน ให้เหมาะสมตามฐานะของเราและของเขา ๓ หลักความบริสุทธิ์ คือ มีการวินิจฉัย สั่งการ กระทำ กิจการงาน ด้วยความบริสุทธิ์ใจ คือ ด้วยเจตนา ความคิดอ่าน ที่บริสุทธิ์ ๔ หลักความยุติธรรม คือ มีการวินิจฉัย สั่ง การ และปฏิบัติต่อผู้อยู่ใต้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้วยความชอบธรรม บนพื้นฐานแห่งหลักธรรม หลักการ เหตุผล และข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ และตรงประเด็น และด้วยความเที่ยงธรรม คือ ไม่อคติ หรือลำเอียงด้วยความหลงรัก หลงชัง ด้วยความมกัลังเกรง และด้วยความหลง ไม่รู้จริง คือขาดข้อมูลที่ถูกต้องเชื่อถือได้ และสมบูรณ์ เป็นเครื่อง ประกอบการวินิจฉัย ตัดสินใจ ให้ความเที่ยงธรรม

การเป็นผู้นำที่ดีต้องนั่งอยู่ในหัวใจคน คือ ต้องมีความเข้าอกเข้าใจเห็นอกเห็นใจ จึงจะได้นั่งอยู่ในใจลูกน้อง แต่ถ้าทำตัวนั่งอยู่บนหัวลูกน้อง ก็จะได้ใจลูกน้องเลย อาจจะได้แต่ความรู้สึกเบื่อหน่ายเกลียดชัง เพราะชินแต่การใช้อำนาจบาตรใหญ่ จะมีความต้องการอะไร ก็สั่งเอาแต่อารมณ์ตามใจตัวชมชู้ลูกน้องด้วยอำนาจ หากเอาแต่ใจตัวเองเป็นใหญ่ ลูกน้องทำงานไม่ทันใจก็อารมณ์เสีย สุดท้ายนายก็เครียด เพราะไม่ได้ตั้งใจ อีกทั้งลูกน้องก็เครียด เพราะกลัวจะทำไม่ถูกใจนาย ดังนั้นเป็นนายก็ต้องได้ใจลูกน้องไม่อย่างนั้นจะส่งผลไม่ดีทั้งสองฝ่ายเมื่อทำงานอย่างไม่มีความสุข ก็ยากที่ผลงานจะออกมาดี

เคล็ดลับสำหรับผู้บริหารองค์กร ๓ ข้อ คือ ๑) ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกน้อง ๒) เมื่อผิดพลาด ต้องยอมรับความผิดพลาด อย่าปิดบังอำพราง และ ๓) ต้องฉลาดในเรื่องคน ต้องรู้ว่าพนักงานคนไหนมีความสามารถอย่างไร มีข้อดีข้อเสียตรงไหน ต้องรู้จักและศึกษาคน ต้องให้งานที่เหมาะสมกับคนด้วย จึงจะเป็นผู้บริหารที่ดีได้

การปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมจริยธรรมในฐานะลูกน้อง เช่น

๑. พึ่งปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
๒. ปฏิบัติงานด้วยความละเอียดรอบคอบ
๓. มีความรับผิดชอบ
๔. พัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่อยู่เสมอ
๕. ประหยัดทรัพยากรของหน่วยงาน
๖. ดำรงชีพให้เหมาะสมกับฐานะ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่สุรุ่ยสุร่าย
๗. รักษาจรรยาวิชาชีพที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด
๘. มีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับทุกคน

อีกทั้งยังมีข้อที่ต้องพึงปฏิบัติ เช่น รักษาความลับในเรื่องส่วนตัวของนาย กล้าพูด กล้าถาม กล้าแสดงความคิดเห็นทุกเรื่อง อย่างตรงไปตรงมา ดูแลต้อนรับผู้มาติดต่อกับนายและแขกของนายอย่างเท่าเทียมกัน กล่าวสรรเสริญความดีของนายต่อบุคคลอื่นเสมอ ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี การพูดติดต่อประสานงานกระทำด้วยวาจาสุภาพ แต่งกายเรียบร้อยถูกระเบียบ เป็นต้น พร้อมทั้งมีข้อที่พึงละเว้น เช่น ไม่นินทานาย หรือกล่าวถึงส่วนไม่ดีของนายให้ผู้ใดฟังทั้งสิ้น ไม่เอาเปรียบเพื่อนร่วมงานในทุกอย่าง ไม่เห็นแก่ตัวเอาความดีใส่ตัวเพียงคนเดียวหรือโยนความผิดให้ผู้อื่น ไม่ก้าวท้าวเรื่องส่วนตัวของนาย ไม่ทำหรือส่งเสริมหรือสนับสนุนให้นายทำในสิ่งผิดศีลธรรม, คุณธรรม, จริยธรรม, ระเบียบ, ข้อบังคับ ตลอดจนกฎหมายบ้านเมือง ไม่รับสินบนหรือของกำนัลในลักษณะสินบนจากบุคคลอื่น เป็นต้น

การทำงานคือการปฏิบัติธรรม โดยการปฏิบัติธรรมนั้น มีอยู่ ๒ ระดับ ได้แก่ สัจธรรม คือ ธรรมที่ทุกคนนำมาปฏิบัติแล้วทำให้เกิดความรู้ ความสุข ความเบิกบาน และจริยธรรม คือ หลักธรรมที่จะนำมาปฏิบัติเพื่อให้ชีวิตดีขึ้น ประสบความสำเร็จในวิชาชีพและงานที่ทำ ในเรื่องของการทำงานเราต้องใช้ ๒ สิ่งนี้ควบคู่กันไป การทำงานก็เช่นเดียวกัน อาทิเช่น ผู้ที่ทำงานแล้วมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนก็จะเป็นผู้ที่มีสัจจะ ผู้ที่มีความขยันขันแข็งในการทำงาน มาทำงานทุกวันก็ถือว่าเป็นผู้ที่มีความเพียร จะเห็นได้ว่าการทำงานก็จะเกี่ยวข้องกับ

การทำงานอยู่แล้วเพียงแต่เราไม่ทราบว่าเป็นหลักธรรมข้อใดเท่านั้นเอง การทำงานที่สามารถเป็นการปฏิบัติธรรมได้ก็ต่อเมื่อ เราทำงาน จนจิตเกิดเป็นสมาธิ ไม่พะวงถึงอดีต หรืออนาคต หากแต่อยู่แต่กับปัจจุบัน เรียกว่า "ใจอยู่กับกิจ จิตอยู่กับงาน" เมื่อนั้นแหละ คือสภาวะ แห่งความสุขก็จะเกิดขึ้น ความปิติ ก็จะตามมา เพราะฉะนั้นแล้วสมาธิ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยขัดเกลาความพะวงหน้าพะวงหลัง ฟุ้งซ่าน ความทุกข์ก็ลดน้อยลง และก็เท่ากับว่าความสุขนั้นเกิดจากสมาธิที่เราได้จากการทำงานเมื่อนั้น ก็สามารถโยงการทำงานเข้ากับการปฏิบัติธรรมได้ไม่ยาก

สรุปว่า การเป็นข้าราชการที่ดีควรเป็นผู้อุทิศตัวให้กับการทำงาน มีความซื่อสัตย์ สุจริต ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของทางราชการ มีจิตบริการ คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว สามารถทำงานเป็นทีมได้ ปฏิบัติตัวได้เหมาะสมกับบทบาทผู้นำ ผู้ตาม รักษาภาพลักษณ์ของตนเอง และองค์กร ประพฤติปฏิบัติโดยมิให้เสื่อมเสียแก่ตนเองและความเป็นข้าราชการ พร้อมทั้งรักษาผลประโยชน์ของราชการ และมุ่งผลสำเร็จของงานอยู่เสมอ โดยยึดมั่นในหลักธรรม ๔ ประการดังที่กล่าวมาข้างต้น ประกอบไปด้วย ๑. หลักการครองตน ๒. หลักการครองงาน ๓. หลักการครองคน และ ๔. หลักธรรมาภิบาล

องค์กรแห่งความสำเร็จหรือองค์กรแห่งชีวิตจะประกอบไปด้วย ผู้บริหาร ผู้นำ และลูกน้อง ในชีวิตของเราต้องมีความเกี่ยวข้องกับคน ๓ ประเภทนี้ เราต้องสำรวจว่าเราเป็นคนประเภทใด และทำหน้าที่ของเราให้ดีที่สุดด้วยหลักการที่ว่าบ้าน ถ้ามีแต่หัวหน้าครอบครัวก็ไม่ใช่บ้าน วัด ถ้ามีแต่เจ้าอาวาสก็ไม่ใช่วัด องค์กรก็เช่นกัน ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย เจ้านายต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับลูกน้อง ลูกน้องก็ต้องทำความเข้าใจเจ้านายเช่นกัน เพราะต่างฝ่ายต้องขึ้นตรงต่อกันเรื่องใดเรื่องหนึ่งอยู่เสมอ